ad publicas, vel solemnes episcopales functiones exercendas Episcopum ire contigerit; ead. Sac. Congr. *in Typhernaten.* 5. *Julii* 1603. *in Calamantina* 19. *Januar.* 1604. *in Granaten.* 9. *Maji* 1606. *& in Elboren.* 7. *Julii* 1612.
20 Dummodo tamen in cathedrali numerus sufficiens Canonicorum, & ministrorum remaneat, & officium, ac servitium chori non deseratur; ead. Sac. Congr. *in Lamacen.* 17. *Martii* 1607. *& in dict. Elboren.* 7. *Julii* 1612.
21 Secus si ad private celebrandum accesserit ad alias ecclesias, quia tunc Canonici cogi non poterunt ei assistere;
22 ead. Sac. Congr. *in dicta Typhernat.* 5. *Jul.* 1603. Immò Episcopo missam private celebranti, neque in cathedrali tenentur Canonici assistere, ut resolutum ait Scipio de Rubeis *verb.* Assistentia *n.* 3. & Machado *lib.* 4. *part.* 5. *tract.* 2. *n.* 3. *in fin.* & quatenus Episcopo in his missis privatis inserviant, non gaudent distributionibus, ut cen-
23 suit Sac. Congr. Concilii 17. *Mart.* 1619. Nisi tamen ex consuetudine ecclesiæ assistere tenerentur, quia talis consuetudo esset observanda; & Canonici assistentes non amitterent distributiones quotidianas, ut censuit Sac. Con-
24 greg. Rituum *in Lamacens.* 25. *April.* 1608. Ad Dignitates & Canonicos cathedralis, si adsint, pertinet assistere Episcopo pontificaliter celebranti, etiam in ecclesia collegiata, vel parochiali, non autem ad Canonicos collegiatæ, vel presbyteros parochialium, etiamsi numerus alioquin sufficiens sit presbyterorum; Sac. Rit. Congr. *in Calaguritana* 1. *Jul.* 1601. *& in Bonon.* 20. *April.* 1602. *& in Brundusin.* 15. *Jul.* 1617. *& in Inserniens.* 2. *Au-*
25 *gusti* 1631. Quod etiam procedit, quando Episcopus celebrat, aut missæ, aut vesperis solemnibus quacumque ex causa interest in ecclesiis exemptis, & Sedi Apostolicæ immediatè subjectis, intra fines tamen suæ diœcesis existentibus; Sac. Rit. Congr. *in Alexandrina S. Petri in Borgolio* 7. *Februar.* 1604. Secus autem respondit eadem Sac. Rit. Congr. *in Camerin.* 3. *Aug.* 1726. apud Pitonium *p.* 4. *disceptat.* 149. ubi ex multis probat talem assistentiam præstandam esse Episcopo à Canonicis cathedralis solum quando capitulariter interveniunt, non autem quando ut singuli. Vide Pitonium *l. c.* ubi ex Rota, Pignatell. Card. de Luca, & pluribus aliis multa habet ad rem.
26 Canonici, qui assistunt Episcopo cum cappa, non tenentur ei ponere, & deponere birretum, sicut ei tenentur ponere, & deponere Mitram; Sac. Rit. Congr. *in Saonen.* 21. *August.* 1604. *& in Laud.* 5. *April.* 1620. ubi pro parte Capituli cathedralis petitum fuit à Sac. Rit. Congr. declarari: "An in provincia mediolanen. sit laudabilis ea consuetudo, ut Episcopo cum cappa sedenti ad sedem suam caput operiatur, & cooperiatur ab altero ex Diaconis assistentibus, & eo casu ad quem spectabit: Sacror. Rituum Congreg. audita relatione Eminentissimi Cardinalis Bellarmini, respondit, birretum debere Episcopum sibi per se extrahere:" Et in Thelesina, ubi petitum fuit à Sacrorum Rituum Congregatione responderi. "An Episcopo assistenti divinis officiis cum cappa Canonici debeant deponere, & ponere birretum in capite Episcopi; & an isto casu debeatur assistentia Canonicorum?" Ead. Sac. Congr. *sub die* 22. *Decemb.* 1629. *respondit. nihil deberi de prædictis Episcopo*; Et eadem Sac. Congr. *in Isernien.* 21. *August.* 1632. censuit "neque dignitates, neque Canonicos assistentes Episcopo tegere, & detegere, quando assistit divinis cum cap-
27 pa, & birreto." Canonici duo Diaconi assistentes, & non Presbyter assistens, debent elevare fimbram pluvialis hinc inde, dum Episcopus progreditur, & thurificat Altare; Sac. Rit. Congr. *in Placentina* 19. *Maji* 1607. *in*
28 *respons. ad* 7. Canonici assistere debent Episcopo, quando facit ordinationes, tam si faciat cum missa solemni, quàm si faciat cum missa privata; eadem Sac. Congr. *in*
29 *dict. Placent. in respons. ad* 3. *dub.* Diaconi assistentes non tenentur, immò non debent inservire Archiepiscopo de bugia, seu candela, sed ea administranda est per Ca-
30 pellanum. Et non possunt cogi Canonici ad inserviendum Archiepiscopo in missis privatis præter consuetudinem; Sac. Rit. Congr. *in Ragusina* 15. *Martii* 1638.
31 Canonici tenentur assistere suffraganeo quando nomine proprii Episcopi functiones Episcopales exercet; Sac.
32 Congr. Rit. *in Bracharen.* 21. *Febr.* 1684. Eadem enim obsequia præstanda sunt Episcopo delegato, quæ præstari debent deleganti; ead. Sac. Congr. *in d. Bracharen.* 29. *Mart.* 1604. Canonicorum duorum assistentiam habere 33
non debet Episcopus suffraganeus ultra Diaconum, & Subdiaconum, qui sunt cantaturi evangelium, & epistolam, sicut haberet proprius Episcopus; Sac. Rit. Congr. *in Brachar.* 1. *Septemb.* 1667. Nisi consuetudo antiqua 34
id permitteret, ut fuit consideratum *in Taracon.* 7. *Julii* 1612. Canonici, & dignitates omnes non debent assis- 35
tere parati, quando Episcopus suffraganeus solemniter celebrat, sed in habitu ordinario, sicut & quando facit ordinationes, consecrationes, vel alias similes functiones pro Ordinario, quo casu illi tantum debent accipere paramenta, qui sunt necessarii in ministerio; eadem Sacr. Congr. *in d. Bracharen.* 1. *Septemb.* 1607. De primo ad 36
ultimum circa assistentiam faciendam Episcopo à dignitatibus, & Canonicis servandum est cæremoniale romanum, ut expressè monuit Sac. Congr. Rit. *in Visen.* 31. *Junii* 1605. Prout etiam circa alia omnia servari debere 37
censuit ead. Sac. Congr. *in Alex.* 15. *Martii* 1608. *& in Mexicana* 4. *April.* 1620. Qui assistit in choro missæ 38
conventuali, non potest portare pileolum per totum canonem: in aliis verò divinis officiis uti potest; Sac. Rit. Congr. 5. *Novembr.* 1602.

* Assistentia matrimoniis non temere deleganda sa- 39
cerdotibus extraneis, qui non sint contrahentium parochi, Benedict. XIV. *tom.* 1. *constit.* 85. *incip.* Nimiam §. 9. & 12. Talis delegandi facultas adimitur Nuntio 40
Apostolico in Polonia commoranti. Idem *ibid.* §. 16. As- 41
sistentia matrimonio non inducit cognationem spiritualem. Idem *constit.* 89. *incipien.* Inter §. 17. *

☞ De assistentia præstanda primæ dignitati post pontificalem solemniter in festivitatibus majoribus celebranti nec verbum facit Auctor. Paucis tamen de ea disserendum.

Ei assistere omnino debent duo Canonici, alter qua 42
Diaconus, alter qua Subdiaconus, ut ex Cæremoniali Episcoporum *lib.* 2. *c.* 17. firmavit Rot. *cor.* Molin. *decis.* 920. *n.* 12. *& cor.* Kaunitz *decis. n.* 4.

Dubitasse autem videtur idem Sac. Tribunal *in To-* 43
lentina Præeminentiarum 12. *Februar.* 1748. §. 8. *cor.* Reverendiss. Bussio, num id obtineat in collegiatis non insignibus; pro certo autem habuit, locum sibi non vin- 44
dicare in collegiatis etiam insignibus, in quibus Canonici ex peculiari lege onus haud habent ascendendi ad sacros ordines, ut videre est *in d.* §. 8. *tum in* §. *sequenti.*
Quinimmò censuit, nec sufficere, quod aliqui de Cano- 45
nicis onus hoc ascendendi ad sacros ordines habeant; "hoc enim (*sunt verba* §. 10.) interverteret opportunam æqualitatem, quam in ecclesia Dei summopere servari decet, dum Canonici Presbyteri obnoxii continuè reperirentur oneri ministrandi quod ceteri Canonici veluti præbenda dumtaxat provisi nullo unquam tempore subirent." ☞

ASTROLOGIA, ASTROLOGUS.

SUMMARIUM.

1 *Astrologia ex duplex*, ad n. 4.
5 *Astrologia naturalis, una ex septem artibus liberalibus, non est prohibita*, ad n. 10.
11 *Astrologia judiciaria superstitiosa est, ac prohibita*, ad n. 22.
23 *Et peccant lethaliter hujusmodi Astrologi*, ad n. 25.
26 *Et qui ad eos recurrunt*, ad n. 27.
28 *Pœnæ contra utrosque indictæ*, ad n. 37.
38 *Et contra Ægiptianos, ac Zingaros*, ad n. 40.
41 *Astrologi, qui vera dicunt, magis cavendi, quàm qui falsa.*
42 *Additiones ex aliena manu*, ad n. 46.

ASTROLOGIA est duplex, una est *Naturalis*, quæ etiam 1
dicitur Astronomia, & altera est *Judiciaria*, quæ retinet nomen astrologiæ. Astrologia naturalis est illa, 2
quæ ex astrorum, maximè planetarum ortu, occasu, conjunctione, oppositione, varioque aspectu tum inter se, tum ad stellas fixas de futuris elementorum affectionibus conjectat ea, quæ naturaliter contingunt, & sic prædicit eclipses, pluvias, siccitates, morbos animalium, pestes, salubritates, frigora, calores, grandines, ventos, & alia
3 hujusmodi, quæ à cœlo pendent. Astrologia Judiciaria est illa, quæ ex aspectu, situ, motu, ac positione astrorum, & planetarum eventus in particulari in libera hominis voluntate aliquo modo pendentes prædicit, ut de conditione vitæ, & matrimoniis, de liberis, honoribus, infortuniis, divitiis, præliis, exilio, carcere, morte, &
4 aliis hujusmodi casibus humanis. Interdum hujusmodi judicia facit de præteritis, & præsentibus occultis, ut revelando quis sit hujus parens, quis furtum, vel homicidium commiserit, & hujusmodi; sic *Doctores communiter.*
5 Astrologia est una de septem artibus liberalibus, quia non solum ordinatur ad intelligere, sed etiam ad alias operationes; Tabiena *verb.* Ars *n.* 2. & fit per motum, & situm astrorum, Tolet. *Summ. lib.* 4. *c.* 15. *n.* 5. & expressè inter ipsas artes liberales enumeratur à Doctoribus, ut patet in sequentibus versibus de omnibus artibus liberalibus, quos refert Hostiensis in *Summ. tit. de Magistris* §. *quam sententiam*, Ambrosius de Vignate *q.* 6. *de Hæret.* Nicol. *in Floscul. verb.* Ars, & alii, prout sequitur.

Grammatica	*Quidquid agunt artes, ego semper prædico partes.*
Dialectica	*Me sine Doctores frustra coluere sorores.*
Rhetorica	*Est mihi dicendi ratio cum flore loquendi.*
Musica	*Invenire locum per me modulanima vocum.*
Geometria	*Rerum mensuras, & rerum signo figuras.*
Arithmetica	*Explico per numerum, quæ sit proportio rerum.*
Astrologia	*Astra, viasque Poli vindico mihi soli.*

6 Astrologia naturalis non est prohibita nec à Sixto V. nec à Urbano VIII. quia, ut *patet in eorum constitutionibus infra adducendis*, non prohibetur Astrologia judicans temporum mutationem, ubertatem, sterilitatem, pluvias, grandines, ventos, & hujusmodi, & ex constellationum influxu in nativitate hominis ejusdem inclinationes naturales, temperamentum, & ea, quæ ad sanitatem pertinent judicans, & actiones in genere, quia hæc naturaliter ex astris cognosci possunt, ut de facto D. Gregorius Nazianzenus ex physiognomia Juliani sui condiscipuli ejus pravi animi affectus conjecit, *orat.* 48. *in Julianum* his verbis: "Neque enim mihi boni quidpiam significare, atque ominari videbantur cervix non stata, humeri subsaltantes, & ad æquilibrium subinde agitati, oculus insolens, & vagus, vultus lineamenta ridicu-
7 la &c." Est tamen naturalis magna ex parte incerta, & parum utilis, excepta ea parte, quæ sumitur ex ortu, occasu, aspectu, & calore Solis, ac Lunæ, nam virtus reliquorum astrorum est valde obscura, & omnis experientia, quæ de illis haberi potest, incerta, ut solide demonstrat Lessius *lib.* 2. *cap.* 43. *de superstitione dubitat.* 6. *num.* 33. adducens Joannem Picum, *qui lib.* 2. *contra*
8 *Astrologos cap.* 9. ait, ex 130. prædictionibus nobilissimi cujusdam Mathematici de mutatione cœli, & auræ, se adhibita accurata observatione, tantum 7. veras de-
9 prehendisse, idque jure jurando confirmat. Et similes prædictiones tanto magis erunt incertæ, si de temperamento, inclinationibus, propensionibus, & moribus hominum fiant ex astris, & hora nativitatis eorum, ut patet in geminis simul editis, qui sæpe diversissimas habent inclinationes, temperamenta, mores, & eventus, ut patuit in
10 Esau, & Jacob. Unde dicit Lessius *loc. cit. num.* 34. quod mera amentia est aspectu syderum, qui tempore nativitatis viget, velle de temperamento, vel inclinationibus prolis judicare; licèt tamen, ut ibi subjungit, hoc judicium, si ulterius non procedat, sed sistat in naturalibus effectibus, & temperamento, non sit damnatum per canones, aut leges, sed permittatur, sicut multa alia frivola, quæ per se noxia non sunt, permittuntur.
11 Astrologia Judiciaria prædicens eventus pendentes ex libera hominum voluntate, aut casus fortuitos, est superstitiosa, & omni jure prohibita, ac proinde usus illius est peccatum mortale; habetur clare ex Scriptura; *Levitici* enim 19. *n.* 31. sic præcisè cavetur: *Non declinetis ad Ma-* 12
gos, nec ab Ariolis aliquid sciscitemini, ut polluamini per eos; & Deuteronomii c. 18. *n.* 14. dicitur: *Gentes istæ, quarum possidebitis terram, augures divinos consulunt, tu autem aliter à Domino Deo tuo institutus es*; ubi per *Augures* intelliguntur Astrologi, ut docet Lessius *l. c. n.* 35. & colligitur aperte ex Isaia *cap.* 47. *n.* 13. *Stent., & salvent te Augures Cœli* (id est secundum 70. Astrologi cœli) *qui contemplabantur sydera, & supputabant menses, ut tibi vera prædicerent*, maximè Astrologia Judiciaria, cui præ ceteris nimis fidebant Chaldæi, & in pœnam, ut subjungit Isaias, *ignis combusit eos*; id est, ut explicat Tirinus *hic vers.* 14. *omnes Astrologos, & Augures, & Ariolos.* Unde ad refutandas horum astrologorum falsas prædictiones, sic ajebat Jeremia *c.* 10. *n.* 2. *A signis cœli nolite metuere, quæ timent gentes, quia leges populorum vanæ sunt*; falsum est enim quod à stellis, ut certis, & fatalibus signis, omnia præmonstrentur, ut censent Astrologi Judiciarii; sic Tirinus *hic vers.* 2.

Habetur etiam expressè ex utroque jure, damnatur 13
enim Astrologia Judiciaria in *lib.* 2. 5. & 7. *Cod. de Maleficis, & Mathematicis*, ubi jubentur puniri Astrologi Judiciarii eodem modo, quo Necromantici, & alii Magi; *& cap.* Illud, *& cap.* Sed & illud *q.* 2. *caus.* 26. &
cap. Non liceat *q.* 5. *eadem caus.* 26. Et præcipue cons- 14
titutione incipient. *Cœli, & Terræ Creator*, edita à Sixto V. 1586. 5. Januarii contra istos Astrologos Judiciarios, ubi sic præcisè habetur: "Nos igitur &c. damnantes, & reprobantes omne genus divinationum, quæ diabolo auctore ad infidelium deceptionem, à prædictis curiosis, vel perditis hominibus fieri solent, & hac perpetuo valitura constitutione apostolica auctoritate statuimus, & mandamus, ut tamen contra Astrologos, Mathematicos, & alios quoscumque dictæ Judiciariæ astrologiæ artem præterquam circa agriculturam, navigationem, & rem medicam imposterum exercentes, aut facientes judicia, & nativitates hominum, quibus de futuris contingentibus successibus, fortuitisque casibus, aut actionibus ex humana voluntate pendentibus aliquid eventurum affirmare audent, etiamsi id non certo affirmare asserant, & protestentur &c. tam Episcopi, & Prælati, Superiores, ac alii Ordinarii locorum, quam Inquisitores hæreticæ pravitatis &c. diligentius inquirant, & pro-
cedant." Et alia constitutione *incipient.* Inscrutabilis 15
judiciorum edita ab Urbano VIII. 31. *Mart.* 1631. ubi postquam confirmat dictam Sixti V. constitutionem etiam contra Astrologos Judiciarios, subdit: "Et insuper omnibus, & quibuscumque laicis cujuscumque sexus, conditionis, status, gradus, qualitatis, & dignitatis etiam marchionalis, vel ducalis existentibus, qui de statu reipublicæ christianæ, vel Sedis Apostolicæ, sive de vita, aut morte Romani Pontificis pro tempore existentis, ejusque ad tertium gradum inclusivè consanguineorum, *Mathematicos, Ariolos, Aruspices, Vaticinatoresque* nuncupatos, vel alios Astrologiam Judiciariam exercentes, seu alios quomodolibet profitentes, de cetero consuluerint, sive desuper eorum judicia, prognostica, prædictiones, seu præcognitiones etiam sibi oblatas receperint, illisve quomodolibet usi fuerint, vel illas pœnes se scienter retinuerint, aut alicui ostenderint, nec non iisdem Mathematicis, Ariolis, Aruspicibus, Vaticinatoribus, sive aliis Astrologiam Judiciariam, seu quamlibet artem divinatoriam quomodolibet profitentibus, qui judicia, prognostica, seu præcognitiones, & prædictiones super præmissis, etiamsi id non certo se affirmare protestentur, fecerint, sive à se, vel ab aliis jam facta, seu facta imposterum penes se similiter retinuerint, vel alicui dederint, seu ostenderint, aut de eis quovis modo etiam improbando scripto, vel verbis tractaverint, nedum excommunicationis majoris latæ sententiæ, sed etiam uti læsæ majestatis reis, ultimi supplicii, ac confiscationis omnium bonorum suorum etiam Romanæ Curiæ officiorum, ac devolutionis quarumcumque civitatum, castrorum, & locorum Jurisdictionalium, & feudalium §. 4. Clericis quoque, & Presbyteris, aliisque personis ecclesiasticis, tam secularibus quam cujusvis ordinis, congregationis, societatis, seu instituti, vel militiarum qua-

„quarumcumque, etiam hospitalis Sancti Joannis Hiero-
„solymitani, aliisque quomodolibet exemptis, ac Nobis,
„& Apostolicæ Sedi immediate subjectis, Regularibus
„utriusque sexus, ultra prædictas, etiam privationis be-
„neficiorum, & dignitatum, ac officiorum ecclesiastico-
„rum, etiam monasteriorum, prioratuum, & præcepto-
„riarum, ac aliorum quorumcumque, & inhabilitatis per-
„petuæ ad illa imposterum obtinenda, ita quod personæ
„ecclesiasticæ prævia illarum degradatione, curiæ secula-
„ri tradantur puniendæ; in episcopali verò, archiepiscopa-
„li metropolitana, primatiali, patriarchali, aut quacumque
„alia etiam superiori ecclesiastica, vel mundana quan-
„tumvis sublimi, excellente, & speciali nota digna, etiam
„suprema constitutis dignitate, easdem excommunicatio-
„nis, ac privationis etiam regiminis, & administrationis
„ecclesiarum, & aliorum quorumcumque beneficiorum,
„& dignitatum, quantumvis amplissimarum, & patriar-
„chali majorum, ac officiorum suorum, & inhabilitatis
„pœnas, ipso facto incurrendas, apostolica auctoritate,
„tenore præsentium, infligimus, & imponimus."

16 Hanc judiciariam astrologiam damnant etiam omnes Doctores communiter cum D. Augustino *lib. 2. de Genesi ad literam c. 17. & lib. 2. de Doctrina Christ. c. 21. 22. 23. 24. lib. 5. de Civitate Dei c. 2. & sequentibus*, quibus locis refutat diffusè hanc judiciariam astrologiam, & ostendit eam pertinere ad occulta cum dæmonibus com-
17 mercia *D. Thom. 2. 2. q. 95. art. 5.* Et jure merito dicunt omnes esse gravissimum peccatum, quia hæc divinatio supponit, actiones humanas pendere ab astris, quod est gravissimus error contra fidem, cum supponat *fatum, quod antiqui Astrologi dicebant esse immutabilem omnium eventuum dispositionem à stellis dependentem*, & consequenter tollat liberum arbitrium, deumque faciat auctorem peccati, ut eleganter ostendit Origenes apud Eusebium *de præparatione Evangel. lib. 6. cap. 8. & 9.* Eo vel maximè quod utentes hac divinatione subjiciunt se disciplinæ diaboli, ex cujus traditione per homines curiosos ab ipso deceptos regulæ hujus artis processerunt, ut docent Lactantius *lib. 2. Divinarum institut. c. 7.* Apulejus apud Augustinum *lib. 8. de Civitate c. 16.* & ipse D. Augus-
18 tinus plurimis in locis. Unde optime asserit Paulus Rubeus *in annotat. ad decis.* 320. Rotæ *part. 9. tom. 2. n. 44. & seq.* nescite, an Astrologia Judiciaria *vocanda sit Judiciaria, vel sine ratione, digna potius despectu, quam aspectu stellarum, à quibus ipsa extrahit mendacia, ut ea vendat tanto carius, quanto illa fit mercatura cœlestis.* Et apposite (subjungit ipse *n. 54.*) tales Astrologi, dum adeò intrepide de planetis cœlestibus verba faciunt, possent facete interrogari una cum Diogene: *Quandonam de*
19 *cælo venistis?* Et tandem *n. 68.* pro finali puncto concludit, hortando omnes, qui huic fallaci, & prohibitæ arti incumbunt, ut possessores, & non scrutatores cœlorum generose quærant se constituere, & non se, & alios seducere; nam, ut inquit S. Augustinus *in psalm. 71.*
20 *Mathematicus seductus seducit, & deceptus decipit.* Et per hoc Phavorinus apud Gellium *lib. 4. cap. 1.* dicit, partem millesimam eorum quæ quotidie Astrologi prædicunt, veram non esse, & de facto *Cicero lib. 2. de Divinatione* observat, "quod promiserunt Astrologi Pom-
„pejo, Craso, & Cesari lætissima omnia, non nisi jam
„senes domi cum summa gloria morituros, ac quisque
„eorum infeliciter, & immature periit."

21 Hujus damnatæ artis cultores dicuntur *Astrologi planetarii* ab astris & planetis; quia ex astris, & planetis generationes prædicunt, dicuntur *Genethliaci*, & communi nomine vocantur *Mathematici cap.* Igitur 1. *q.* 3.
22 *caus.* 26. Et propriè, & rigorosè sunt illi, qui vanam, & falsam syderum, & astrorum scientiam professi, ex motu syderum, & astrorum, & maximè planetarum prædicunt futura fortuita, aut præsentia, & præterita penitus hominibus occulta ex hominum ortu, & natali die, aut quavis alia temporum, & momentorum observatione; & notatione indicant, & pronuntiant de cujusque hominis statu, conditione, vita, cursu, honoribus, divitiis, nuptiis, sobole, salute, moribus, morte, itineribus, certaminibus, inimicitiis, simulationibus, ludis, carceribus, exiliis, cædibus, aliisque discriminibus, & fortunis, rerum eventibus adversis, vel prosperis; ita Azorius *p. 2. institut. moral. lib. 9. c. 13.* Suarez *t. 1. de Religion. lib. 2. de superst. c. 11. n. 8.* Farinac. *in præx. crimin. q. 20. n. 111. & de Hæresi q. 185. n. 56.* Martin Delrio *lib. 4. c. 3. q. 1.* Lessius *lib. 2. c. 43. dubitat. 6.* Sanchez *in præcept. Decalog. lib. 2. c. 38. n. 27. & seq.* Benedictus Pereira *de Magia lib. 3. c. 1. cum seq.* Salas, & alii communiter.

Tales Astrologi Judiciaria prædicentes absolute ali- 23
quid in particulari, v. g. Paulum tali morte, tali tempo-
re, & loco moriturum, futurum homicidam, furem, Car-
dinalem, vel Pontificem, & similia, quamvis non certo,
sed tantum probabiliter, cum revera nihil tale ex astris
colligi possit, omnis similis prædictio referenda est ad
disciplinam malignorum spirituum, & occultam eorum
societatem, ut colligitur ex *cit. const.* Sixti V. quam obli-
gare non solum in foro exteriori, sed etiam in interiori
conscientiæ tenent Sanchez, Salas, Homobonus, Bonaci-
na, Barbosa, & alii. Quod si aliquando vera fuerint præ- 24
nuntiata, non est quod ea ex astris potuerint certo præ-
cognoscere, sed ideò est, vel quia causa ita accidit, ut
docet Divus Augustinus *lib. 7. Confess. c. 6.* vel (quod
verius est) quia intercedit pactum, & invocatio dæmonis
suggerentis sibi nota ad hæmines decipiendos, ut docet
idem S. Augustinus *lib. 5. de Civitate Dei c. 17. in fine.*
Et sic Lessius *lib. 2. c. 43. dubit. 6. n. 43.* Filliuc. *tract. 24.*
c. 4. part. 6. n. 93. & alii passim. Si verò Astrologi so- 25
lum in genere prænuntient, ita ut probabilis ratio reddi
possit ex ætate, dispositione corporis, temperamento,
consuetudine vitæ, aut aeris affectione, quæ ex syderum
concursu, vel astrorum aspectu proveniat, non sunt con-
demnandi; Lessius *l. c. n. 42.* & alii. ¶ Hinc pecca-
tum non est timere, aut cavere aliquid prænuntiatum ex
cognitione syderum, quatenus ex corporibus pendet, ita
tamen ut homo pro conjectura solum habeat quidquid in-
de cognitum est, & certo id sibi suadeat, cum scientia
astrorum non habeatur perfectè: Bonacina, Escobar, &
plures apud Mendo *de jure academico lib. 2. q. 30. in*
append. §. 4.

Neque illicitum est, si cometa, aut stella nova ap-
pareat, investigare ejus causas, & effectus ex principiis na-
turalibus, quantum ex his conjici potest: D. Thom. 3. *p.*
q. 36. art. 7. ad 1. ¶

Inquirentes occulta furta, vel alia delicta occulta ab 26
Astrologis Judiciariis, sicuti & per quamvis divinationem,
peccant mortaliter, quia absque dæmonis auxilio hæc sciri
nequeunt; Sotus *de justitia lib. 8. q. 3. art. 2. circa so-*
lutionem ad 3. Navarr. *sum. cap. 11. num.* 30. Martin
Delrio *lib. 4. disquisit. Mag. cap. 2. q. 7. sect. 4.* & alii.
Sic etiam mortaliter peccant consulentes Astrologos ad 27
inveniendos thesauros occultos, & consulentes eos, qui
affirmant se videre venas metallorum, & thesauros in
terræ visceribus patentes, & recurrentes ad eos pro diffi-
cili curatione morborum, quia non possunt naturaliter,
sed solum ope dæmonis illa scire, & penetrare, & res-
pectivè curare; Naldus *verb.* Astrologus *n. 1.* Sanchez
in Decalog. tom. 1. lib. 2. c. 38. n. 36. & alii plurimi;
Et colligitur *ex cap.* Qui sane salvatore *q. 2. caus. 26.*
ubi sic dicitur: *Omnis inquisitio, & omnis curatio, quæ*
à divinis, & magicis artibus...expetitur, mors potius di-
cenda est, quam vita: qui ea sectantur, si se non correxe-
rint, ad æternam perditionem tendunt.

Contra Astrologos Judiciarios variæ sunt statutæ pœ- 28
næ. *In l.* Nemo, *& in l.* Etsi *Cod. de maleficis, & mathe-*
maticis, statuitur eadem pœna, quæ est statuta contra
Necromanticos, & alios Magos. *In Concil. Toletan. 1. c.*
ult. & in constitut. Sixt. V. *incip.* Cœli, & Terræ Crea-
tor, & in constitut. Urban. VIII. *incipien.* Inscrutabilis
Judiciorum Dei altitudo, statuitur pœna excommuni-
cationis ipso facto. Et in præfatis constitutionibus statui- 30
tur, quod severius possint ab Inquisitoribus, & Ordina-
riis locorum puniri, & si præsumant prædicere, & sua
falsa Judicia formare de statu reipublicæ christianæ, vel
Sedis Apostolicæ, sive de vita, aut morte Papæ, & eo-
rum consanguineorum usque ad tertium gradum, statui-
tur quod tamquam rei læsæ majestatis pœna ultimi suppli-
cii, & confiscatione omnium bonorum puniantur. Etiam-
si protestentur, se non certo affirmare, quod dicunt; Ur- 31
ba-

banus VIII. in citat. *constit.* Inscrutabilis. Easdem pœnas
incurrunt Astrologi talia Judicia sive à se, sive ab aliis
facta scienter retinentes, vel dantes, seu ostendentes
aliis, aut de iis quovis modo tractantes; Urbanus VIII.
32 *ib.* Si ecclesiastici sint, tam seculares, quàm regulares
incurrunt, ultra prædictas pœnas, etiam privationem om-
nium beneficiorum, & officiorum, & perpetuam inhabi-
litatem, & prævia degradatione, tradendi sunt curiæ se-
33 culari pro condigna punitione, *ib.* Si sint Episcopi, aut
etiam majores Prælati, ipso facto privantur omnibus gra-
dibus, dignitatibus, & beneficiis, & incurrunt, ultra ex-
communicationem sicut alii, privationem regiminis, &
34 perpetuam inhabilitatem, *ibidem.* Easdem pœnas incur-
runt etiam omnes consulentes tales *Astrologos, Ariolos,*
Mathematicos, Aruspices, Vaticinatores, & alios hujus
generis de statu reipublicæ christianæ, aut Sedis Apos-
tolicæ, vel de vita, & morte Papæ, aut ejus consangui-
35 neorum usque ad tertium gradum: vel qui judicia, aut
prædictiones in præfatis etiam sponte oblata receperint,
illisque usi fuerint, vel apud se retinuerint; Urbanus VIII.
in cit. *const.* Inscrutabilis Judiciorum Dei altitudo.

36 A quibus autem judicandi, & condemnandi sint hu-
jusmodi Astrologi Judiciarii, statuitur expresse in citat.
const. Inscrutabilis §. 5. his præcisis verbis: "Cognitio-
„nem autem causarum hujusmodi quoad personas ec-
„clesiasticas, tam seculares, quàm regulares, in Urbe
„nostra, & illius districtu, ad dilectos filios nostrum in
„ea Vicarium in Spiritualibus generalem, nec non ejus-
„dem Urbis gubernatorem, ac causarum Curiæ Cameræ
„Apostolicæ Auditorem generalem, & eorum quemlibet
„in solidum; extra verò Urbem, & districtum prædictum
„in provinciis Nobis & Apostolicæ Sedi subjectis ad S. R. E.
„Cardinales in eisdem provinciis de latere Legatos, &
„Prælatos, & Præsides in dignitate ecclesiastica constitu-
„tos pro tempore existentes. In aliis verò omnibus, & sin-
„gulis provinciis, regnis, civitatibus, oppidis, castris, &
„locis tam sub nostra, & dictæ Sedis, quam cujusvis al-
„terius principis ditione comprehensis, privative quoad
„omnes etiam Superiores Religiosorum, ipsisque superio-
„ribus penitus exclusis, ad Ordinarios locorum, ubilibet
„verò locorum etiam ad hæreticæ pravitatis Inquisitores
37 „spectare volumus." Astrologiæ Judiciariæ libros re-
tinentes, ac legentes ab Inquisitoribus contra hæreticam
pravitatem puniri possunt; Sixtus V. in citat. constit. *in-*
cip. Cœli, & Terræ Creator.

38 Ægyptianæ, vel Ægyptiani, vulgo dicti *Zingari*, vel
Zingaræ, qui se jactant divinare bonam, vel malam fortu-
nam, & in dies ab idiotis præsertim, & plebeis passim
de sua sorte consuluntur, possunt ab Inquisitoribus puni-
39 ri; sic Villadiego *in polit. c. 5. §. 20. n. 40.* & alii. Tam
Ægyptianæ, & Ægyptiani id facientes, quam omnes alii
ipsos, vel ipsas consulentes, peccant mortaliter, si fiat cum
40 firma fide, vel scandalo. Si verò fiat propter solam curio-
sitatem, vel primo ridendi, ut communiter fieri solet, pec-
cant tantum venialiter; Filliuccius *tract. 24. n. 135.* Lu-
pus *p. 322. diff. 2.* Busemb. *Medull. lib. 3. tract. 1. dub. 2.*
n. 10. Sanchez & alii passim. Vide *verb.* Zingari *per tot.*

41 Astrologi qui vera dicunt, magis cavendi sunt, quam
qui falsa. Hi enim vanitatem suam ostendunt, illi verò
cum dæmone fœderis suspicionem; S. Augustin. *lib. 5.*
de Civitat. Dei c. 7. apud Ursayam *in Miscelaneo primo*
lit. A. n. 299.

42 ☞ Astrologia naturalis, sive astronomia, quæ astro-
43 rum theoriam contemplatur, à nullo jure prohibetur.
Quæcumque autem Auctor contra illam accumulat, de
judiciaria tantum sunt intelligenda, quæ nec scientia,
nec ars, nec nisi futilis est conjectatio, quapropter &
illam profitentes, & illi credentes à doctis viris, & ab
utroque jure merito damnantur.

44 Astrologia judiciaria plurimis etiam Imperatorum
constitutionibus jam inde ab initio vetita, & severe vindi-
cata fuit, Ulpian. *lib. 7. de Offic. Proc. in collat. Leg. Mo-*
saic. tit. 15. Nusquam verò severius in hujusmodi homi-
nes sævium est, quàm quum Valens ea de causa omnes
philosophos extinxit, nec solum philosophos, sed & qui
philosophorum habitu utebantur, adeo ut nemo jam paliis
indui vellet ob periculi metum, ne ex eorum numero vi-
deretur, qui futura prædicerent, Sozomen. *lib. 6. histor.*
eccles. c. 36. Ammian. Marcellin. *lib.* 39. Tulitque tunc
temporis Valens legem 8. C. Theodosiani *de malefic. &*
mathematic. his verbis conceptam: *Cesset mathematico-*
rum tractatus. Nam si qui publicè aut privatim in die
noctuque deprehensus fuerit in cobibito errore versari, ca-
pitali sententia feriatur uterque; neque enim dissimilis est
culpa prohibita discere, quam docere: cujus portio est lex
itidem 8. Codic. Justiniani, *eod. titul.*

Jacobus Gothofredus, *in commentar. ad d. l. 8. Cod.* 45
Theod. *de malefic. & mathemat. Huic legi*, ait, *occasionem*
omnino præbuisse credo memorabilem illum Genitilium, &
mathematicorum tractatum, quem memorant Amm. Mar-
cellin. *&c.* Zosimus *&c.* Socrates *&c.* Sozomenus *&c.*
Philostorgius *&c. & post omnes* Nicephorus *&c.* & Ce-
drenus *&c. Gentiles scilicet Christiani Principis pertæsi*
suarum vicissim partium Imperatorem avidius expetentes,
imperaturi post Valentem nomen detestando divinandi gè-
nere exploratum tum iverant. Quæ res & mathematico-
rum nonnullos, Consultoresque ad ultimum supplicium per-
duxit, & Valentem ad hanc constitutionem proculdubio
adegit.

Refert Procopius *in Anecdotis*, Justinianum infensum 46
astrologiæ fuisse, ecsque camelis per civitatem vectos hu-
meris cecidisse; & tamen nulla lex Justiniani adversus
eos reperitur in titulo *Cod. de malefic. & mathem.* ☞

(Conveniunt præsenti doctrina *leg. tit.* 23. *p.* 7. 9.
tit. 1. 1. *&* 2. *tit.* 4. *lib.* 8. *Ord. Reg.* 5. *tit.* 1. 5. 6. 7.
& 8. *tit.* 4. *lib.* 8. *Recop. Cast.* recognoscatur *add. hisp.*
verb. Sors, *verb.* Superstitio, *& verb.* Zingari: insuper
raddatur, per *leg.* 6. *tit. fn. lib.* 8. *Ord. Reg.* inter cau-
sas hæreseos artem numerari divinatoriam, & per *leg.* 4.
tit. 7. *p.* 6. concedi parentibus facultatem filios suos si-
milia exercentes exhæredandi.)

ASYLUM, vide *verb.* Immunitas *art.* 2. *per tot.*

ATTENTIO.

SUMMARIUM.

1 *Attentio quid sit, & per quid differat ab inten-*
tione.
2 *Attentio quotuplex*, ad n. 8.
9 *Ex attentionibus internis quælibet triplex*, ad n. 12.
13 *Quæ requiritur sub mortali ad divina officia*, ad
num. 23.
24 *Quæ ad peccatum mortale propter ejus defectum*, ad
num. 25.
26 *Ad quam teneantur Clerici beneficiati*, ad n. 35.

Attentio est actus intellectus, per quem homo consi- 1
derat ea, quæ facit, & differt ab intentione, quia inten-
tio non est actus intellectus, sed est actus voluntatis cir-
ca finem; *Sic Doctores communiter.* Attentio est duplex, 2
interna, & *externa*. Attentio *interna* est animi adverten- 3
tia, & applicatio ad id, quod agit, seu recitat. Attentio 4
externa est illa, per quam mihi externe fit incompatibile
cum attentione interna, ut legere, scribere, pingere &c.
Attentio interna circa orationem vocalem est triplex, sci- 5
licèt *superficialis, literalis, & spiritualis.* Attentio *super-* 6
ficialis est illa, qua attenditur ad verba tantum, ut ea
rectè, distinctè, & reverenter proferantur, & non con-
fundantur. Attentio *literalis* est illa, qua attenditur ad 7
sensum verborum, ut hæc percipiantur mente, & affec-
tus applicetur ad hoc, quod verba significant. Attentio 8
spiritualis est illa, qua attenditur ad Deum, ut termi-
num nostræ orationis, & ad rem, seu gratiam, pro qua
oratur. Quælibet ex his tribus attentionibus adhuc est tri- 9
plex, scilicet, *actualis, virtualis, & habitualis. Actua-* 10
lis est illa, qua sic actu mente attenditur ad verba, sen-
sum, & Deum, seu gratiam petitam, ut sic exclusa om-
nis alia cogitatio extranea, id est, in genere, est illa, qua
reipsa mens cogitat eodem momento, quod actus produ-
citur externus. *Virtualis* est illa, qua à principio quidem 11
mente attenditur ad verba, sensum, & Deum, seu gra-
tiam petitam, postea tamen orans involuntarie distrahi-
tur,

tur, & ista durat tamdiu, quamdiu quis involuntarie distrahitur, & quamdiu dedita opera non distrahitur, id est,
12 in genere. Attentio *virtualis* est animi ad opus applicatio, non actu, sed virtute remanens ex actuali præhabita non revocata. *Habitualis* est illa, qua ex frequentatione actuum redditur quis sic dispositus ad attendendum ad verba, sensum, & Deum, seu gratiam petitam, ut licèt antea attentionem actualem non habuerit, ex cujus vi sequeretur vocalis oratio; tamen si ei in mentem venisset, ipsam attentionem actualem non omisisset, ut si Clericus dormiens ex habitu aliquam horam canonicam recitaret, certe si de ea actu cogitasset, necessariam attentionem non omisisset; id est, in genere attentio *habitualis* est propensio ad attendendum orta ex frequentatione actuum, ita ut si actu de ea cogitatum fuisset, necessaria attentio non omissa esset.

13 Ad satisfaciendum præcepto de recitando divino officio, & de audienda, vel celebranda missa, requiritur sub culpa mortali, nedum attentio externa, sed etiam interna; sic Divus Chrysostomus *homil. 79. ad populum Antiochenum*, Divus Thomas *in 4. dist. 15. q. 4. art. 4. quæstiuncula 4. ad 2.* Major *in 4. dist. 12. q. 7.* Cajetanus, Sotus, Navarrus, Azorius, Lessius, Suarez, Sa, Reginaldus, Aragonius, Eilliuccius, Valentia, Vasquez, Rodriquez, Malderus, Moneta, Macignus, Garzias, Paulus Squillax, Bonacina, & alii plurimi. Et colligitur aperte *ex cap.* Dolentes 9. *de celebratione missar.* ubi præcisè habetur: *Et si quando, dum hæc celebrantur, intersint, Chori silentium fugientes intendunt exterius collocutionibus laicorum, dumque auditum ad indebitos sermones effundunt, aures intentas non porrigunt ad divina. Hæc igitur & similia sub pœna suspensionis penitus inhibemus, districtè præcipientes in virtute obedientiæ, ut divinum officium, nocturnum pariter, & diurnum, quantum eis dederit Deus, studiose celebrent pariter, & devote.*

14 Ubi Glossa notat *Studiose*, quantum ad officium oris, id est, sine syncopa, & *devote*, quantum ad officium cordis, juxta illud Apostoli *ad Ephes. 5. Cantantes, & psallentes in cordibus vestris Domino*, unde Glossa *in cap.* Cantantes *dist. 92.* hos versiculos refert:

Non vox, sed votum, non musica chordula, sed cor.
Non clamans, sed amans cantat in aure Dei.

15 Et ad hoc faciunt etiam alii duo frequentes versiculi à Doctoribus pro faciliori captu adducti.

Dirige cor sursum, bene profer, respice sensum;
Inque choro ne sis corpore, mente foris.

16 Et ratio est clara, quia ecclesia præcipit divinum officium devote recitare in supra citat. *cap.* Dolentes, ibi, *Devote*. Devotio autem est actus internus, adeoque ultra
17 attentionem externam requiritur etiam interna. Tum quia præcipitur officium, prout est actus orationis Deo gratus, sed nulla oratio est Deo grata sine attentione interna, immo à Deo reprehenditur, *Matth. 15. Populus hic labiis me honorat, cor autem eorum longe est à me*; & juxta id quod ex Divo Gregorio refert, & approbat Divus Thomas 2. 2. *q. 84. art. 13. Illius orationem Deus non audit, cui qui orat non attendit*; & per hoc asseveranter idem Divus Thomas *in 4. dist. 15. q. 4. art. 2. quæstiuncul. 4. ad 2.* sic ait: "Si ad contrarium mens evagetur, etiam "culpa mortalis erit, & S. Chrysostomus homil. 79. ad "populum Antiochenum *in hæc præcisa verba prorumpit:* "Quæ enim excusatio, & venia dabitur nobis, si cum "amico loquente adsumus animo, mentemque adhibe- "mus, cum Deo verò colloquentes animo in rebus in- "dignis peregrinamur? possetque tam fœda, & turpis "esse peregrinatio illa mentis, ut duplicis sceleris, seu "lethalis culpæ labem haberet; unam, verbi causa, cogi- "tati, optatique stupri, seu homicidii, alteram insignis "injuriæ, qua divinæ preces, psalmi, sacræque scriptu- "ræ verba tunc afficiuntur."

18 Nec valet objicere, quod ecclesia actus internos præcipere non potest, cum super illos potestatem non habeat,
19 nec de illis judicet. Nec etiam valet objicere, quod difficillimum est talem attentionem internam habere, ac proinde credibile non sit, ecclesiam voluisse tale jugum imponere, cum ipsa sit piissima mater, & ejus jugum suave
20 sit. Non valet, inquam, primum, quia licèt ecclesia non possit per se, ac directè præcipere actum mere internum, ac seorsim sumptum, potest tamen ecclesia ipsum compræcipere, seu indirectè, & concomitanter præcipere una cum actu externo, quando ad ejus rationem, seu moralem substantiam actus internus requiritur; prout in proposito attentio interna requiritur ad rationem, & moralem substantiam orationis, cum hæc sine ulla attentione interna potius esset simulatio orationis à Deo reprehendenda juxta illud *Matth. 15. Populus hic labiis me honorat, cor autem eorum longe est à me*, adeoque attentio interna circa recitationem officii cadit sub ecclesiæ præcepto; & ea præcipiendi potestate ecclesia usa est in tribus Œcumenicis Conciliis, in quibus officii recitationem attentam præcipit, videlicet in Concil. Lateranen. sub Innocentio III. *in cap.* Dolentes 9. *de celebratione Missar.* in Concil. Viennen. sub Clement. V. in Clementina *cap.* Gravi 1. *de celebratione Missar.* & in Conc. Tridentino sub Pio IV. *in sess. 24. de reformat. cap. 12.* Nec pariter
21 valet secundum, quod scilicet difficillimum sit talem attentionem internam habere pro adimplendo tali præcepto, nam facillime adimpleri potest præceptum cum attentione tantum virtuali, quam habere non est arduum, ut experientia patet in omnibus aliis negotiis. Tum quia facillima
22 est attentio interna superficialis ad verba cum pia intentione orandi, & colendi Deum prolata, quæ attentio superficialis ex communi Doctorum est sufficiens pro adimplendo præcepto, quia attentio hæc superficialis cum dicta pia intentione facit orationem perfectam quoad substantiam, Deoque pergratam, ut patet in monialibus, aliisque idiotis horas canonicas ignoto idiomate recitantibus, qui omnes sine dubio præcepto satisfaciunt cum sola illa attentione superficiali ad verba animo laudandi, & colendi Deum prolata. Immò tanta sæpè est sententiarium
23 divini officii profunditas, ut eorum sensus, & mysteria vix doctissimis pateant; unde etiam docti eam attentionem licite omittunt, & quia necessaria non est, ut ne nimia illa attentio caput gravet, vel lædat; quamvis tamen omnium consensu Doctorum sit consulenda attentio literalis, vel spiritualis, si sine capitis offensione haberi possit.

Ad peccatum mortale incurrendum ob defectum de-
24 bitæ attentionis internæ, non est necesse ut mentis evagatio sit deliberata, directeque volita, sed sufficit, si sit volita indirecte, ut cum quis advertit se non attendere, & per crassam, & supinam negligentiam de hoc non curat; aut cum quis licèt nolit esse distractus, tamen voluntarie occupat se in actionibus sive interioribus, sive exterioribus, quæ secum non patiuntur attentionem necessariam; unde si quis advertat se per id quod cogitat, aut facit, esse distractum ab attentione requisita ad recitationem officii, ad auditionem, vel celebrationem missæ, & per crassam, & supinam negligentiam non curet ad id mentem colligere, sed per totum officium, & totam missam, aut per notabilem partem perseveret sic crasse, & supine distractus, non satisfacit præcepto. Si verò
25 distractio non sit plene voluntaria, vel inadvertenter aliud cogitet, aut faciat, quousque advertat se distrahi, semper reputatur sufficienter attentus, & per consequens satisfacit præcepto attente recitandi officium, seu missam audiendi, vel celebrandi: quia licèt pro tunc non habeat attentionem actualem, habet tamen virtualem, quæ sicut in omni alio opere, ita etiam in recitatione officii, & auditione, vel celebratione missæ sufficit; non enim requiritur attentio actualis semper durans, ut scilicet quis per totum officium, seu missam attendat actu semper ad omnia verba, vel Deum; Immò hæc attentio continua ob naturalem mobilitatem, & instabilitatem mentis humanæ, naturaliter vix possibilis esset, ideoque sub humano præcepto cadere non potest. *Sic Doctores communiter.*

Clerici beneficiati, qui cum voluntariis distractioni-
26 bus recitant divinum officium, licèt mortaliter peccent, non tenentur tamen ad ullam fructuum restitutionem, dummodo tamen integre, & cum intentione orandi, & Deum colendi retinent; sic D. Antoninus, Hostiensis, Major, Gerson. Corduba, Medina, Sotus, Toletus *lib. 2. ca-*

cap. 12. Navarrus *de Orat. cap. 10. num. 31.* Layman. *lib. 4. tract. 1. cap. 5. num. 10.* Gobat. *tom. 1. tract. 5. disp. 1. num. 842.* Sporer *tom. 2. cap. 2. sect. 2. §. 5. num. 88.* & alii multi contra Suarez, & Barbosam *in*
27 *cap.* Dolentes, & alios multos à se citatos; Et ratio efficacissima est, quia leges odiosæ, & præsertim pœnales non sunt extendendæ ultra proprietatem verborum, sed potius intra eandem restringendæ quoad fieri potest, *cap. final. de Transact.* ibi: *In his, in quibus Jus non invenitur expressum, procedas* (æquitate servata) *in humaniorem partem declinando semper secundum quod personas, & causas, & loca, & tempora postulare videris; & cap.* Ex literis, *de probat.* ibi: *Promptiora sunt Jura ad absolvendum, quam ad condemnandum, & l.* Benignius 18. *ff. de leg.* ibi: *Benignius leges interpretandæ sunt, quo eorum voluntas conservetur: l.* Semper in dubiis; *ff. de regul. Jur.* ibi: *Semper in dubiis benigniora præferenda sunt; l.* Placuit, *Cod. de Jud.* ibi: *Placuit in omnibus rebus præcipuam justitiæ æquitatisque, quàm stricti Juris esse rationem, & similiter statuitur l.* Arianus, *ff. de obligat. & action. l.* In ambiguis, *ff. de regul. Jur.* (Consonant *leg. 13. t. 1. p. 1. leg. 5. t. 33. 26. 27. & 28. tit. 34. p. 7.*) Atqui sacri canones præcipientes attentionem non faciunt ullam prorsus mentionem restitutionis, ut patet *in cap.* Dolentes 9. *de celebr. missar. Clement.* Gravi, *de celebrat. missar. & Trid. sess. 24. de reformat. cap. 12.* & leges canonicæ præcipientes restitutionem fructuum ob neglectum pensum canonicum, expressè solum loquuntur *de non recitante, non dicente, omittente, vel intermittente*, ut patet *in sess. 9.* §. Statuimus, Concil. Lateran. celebrati sub Leone X. & in constitut. S. Pii V. *incip.* Ex proximo; recitans autem officium cum distractionibus voluntariis, non potest vere dici illud non recitasse, vel omisisse; quomodo enim posset vere dici illud recitasse distracte, si nullimode recitasset, & penitus omissiset? ideòque stat clarum, quod beneficiati recitantes officium cum voluntariis distractionibus, licèt peccent mortaliter, non tenentur ad restitutionem fructuum, si illud integre, & cum intentione oran-
28 di, & Deum collendi recitent. Tum quia obligatio restitutionis non est imponenda maximè à Confessariis, nisi cogat indubitata veritas, ut rectè post Graff. Polancum, & alios docet Gobat *loc. citat.*

¶ Fructuum restitutioni obnoxium esse beneficiarium voluntaria animi evagatione officii Breviarium persolventem, hoc ratiocinio evidenter constare reor: rectatio beneficiariis imposita, qua deficiente, fructuum restitutioni subjiciuntur, est vera oratio. A vera autem oratione inseparabilis est attentio saltem virtualis omnem voluntariam animi distractionem excludens. Itaque beneficiarius, qui voluntarie distractus canonicas horas pecurrit, vere eas non recitat, adeòque fructuum restitutioni adstringitur. Major certa est, nisi forte quis dicat officium sub restitutionis vinculo beneficiariis impositum psittacorum more propuntiandum esse. Confer Cabassut. *Jur. Can. Theor. & Pr. lib. 6. c. 15. n. 14.* ubi hanc sententiam ratione & auctoritate firmat, additque: *Quisquis etiam sic recitat divinum officium, ut notabilem ejus partem per nimium celeritatis affectum, aut per socordiam & negligentiam male proferendo intercipiat, tenetur quoque, si ea pars intercepta sit notabilis, restituere de fructibus, ad ejus partis proportionem.* ¶

29 Ad satisfaciendum præcepto recitandi divinum officium, vel audiendi, seu celebrandi missam, sufficit attentio tacita, vel implicita, non enim requiritur propositum expressum attente recitandi, audiendi, vel celebrandi; unde intendens in genere recitare officium, audire, seu celebrare missam, modo consueto, vel intendens Deum laudare, & debito suo satisfacere, sufficientem habet attentionem; Suarez *tom. 2. de Relig. lib. 3. cap. 3. n. 6.*
30 *lib. 4. cap. 26. num. 5.* Lessius, Bonacina, & alii. Qui officium incipit recitare, & missam audire cum intentione recitandi, vel audiendi debite, quoties dedita opera mentem non divertit, licèt per totum officium, vel missam distractus, non peccat mortaliter. Ita Sanchez cum multis à se citatis *lib 7. consil. moral. cap. 2. dub. 28.*
31 *num.* 10. intelligens de omnibus. Gobat tamen *loc. citat. num.* 845. merito intelligit de solis scrupulosis, & solitis recitare, & respectivè audire pie, & devotè. Qui ac- 32
cedit ad ecclesiam de more ibi officium recitaturus, vel missam celebraturus, seu auditurus, ut adimpleat munus suum, sufficientem habet attentionem, ac proinde satisfacit, quamvis postea recitet, audiat, vel celebret involuntarie distractus. Ratio est, quia in tali intentione includitur attentio, quæ quasi necessario consequitur intentionem, orandi, & Deum colendi. Ita cum multis à se ci-
tatis Bonacina *tract. de hor. canon. disp. 1. quæst. 3.* 33
punct. 2. §. 2. num. 24. Dummodo quis adhibeat mediocrem diligentiam pro repellendis distractionibus se vexantibus, & non supina, & crassa negligentia se evagari sinat, satisfacit præcepto cum sufficienti attentione. Ita Sanchez cum multis aliis à se citatis *loco supra laudato n. 25.* Quinimmo absque culpa poterit admitti aliqua brevis mentis evagatio ad refocillandum cerebrum vel cor; 34
idem *ibid. n. 10.* post Gersonem, & alios; idemque censet Suarez *lib. 4. de Horis cap. 24. in fine*, si inter recitandum officium, & consequenter etiam inter audiendum sacrum aliquid quis annotet, vel famulo mandet, quia nimirum advertit, se non posse aliter conservare interiorem quietem, quam turbat cognitio identidem illum stimulans ad mandandum chartæ, ne forte obliviscatur. Quamdiu 35
scrupuloso evidenter non constat, quod mutaverit propositum recitandi attente, licèt advertens, sciens, volens inhæserit cogitationibus plane alienis inter recitandum officium, vel audiendum sacrum, credere potest se satisfecisse suæ obligationi; cum hoc sit privilegium scrupulosorum, ut ex communi Doctorum docet Suarez *cit. lib. 4. cap. 26. num. 20.* & Gobat *loc. cit. n. 844.*

AVARITIA.

SUMMARIUM.

1 *Avaritia quid sit.*
2 *Avaritia consistit in tribus, scilicet in appetendo, in acquirendo, & retinendo divitias inordinate.*
3 *Avaritia in avaro potest considerari, & circa Deum, & circa proximum, & circa seipsum.*
4 *Assignatur quomodo, & quando sit circa Deum.*
5 *Assignatur quomodo, & quando sit circa proximum.*
6 *Assignatur quomodo, & quando sit circa seipsum.*
7 *Avaritia semper est lethalis, ubi opponitur Justitiæ in re gravi.*
8 *Aliquoties est etiam lethalis, licèt non opponatur Justitiæ.*
9 *Avaritia, ubi opponitur soli liberalitati, est peccatum ex genere suo veniale.*
10 *Avaritia opponitur duplici virtuti, scilicet* Justitiæ, *& liberalitati.*
11 *Justitia quid sit.*
12 *Liberalitas quid sit.*
13 *Prodigalitas quid sit.*
14 *Prodigalitas licèt ex genere suo sit tantum peccatum veniale; potest tamen ab extrinseco fieri mortale.*
15 *Avaritia septem habet filias, quæ enumerantur, & declarantur.*
16 *Pro avaritia fugienda adducuntur ad rem varii Sacræ Scripturæ textus.*
17 *Notabile dictum Sancti Hieronymi de avaris.*

Avaritia est inordinatus appetitus divitiarum, eroga- 1
tionisque illarum tenacitas. *Est in re communis*, & colligitur ex *Ecclesiast. 5.* ibi: *Avarus non implevitur pecunia*, & ex Sancto Augustino *serm. 107. cap. 5.* ubi sic expressè dicit: *Non solum avarus est, qui rapit aliena, sed & ille avarus est, qui cupide servat ea.* Avaritia 2
consistit in tribus, scilicet in appetendo, in acquirendo, & in retinendo divitias inordinate. *Communis.* Avaritia 3
in avaro potest considerari, & circa Deum, & circa proximum, & circa seipsum. Circa Deum fit peccatum mortale, quando repugnat charitati Dei, cum scilicet homo 4
adeò inordinate, & immoderate apetit divitias, ut in eis ul-

ultimum finem constituat, paratus ob eas legem Dei violare, atque adeò amicitiam Dei, curamque salutis omnino postponat, vel excludat, quod innuere voluit Christus *Matth.* 6. ubi postquam dixisset: *Nemo potest duobus Dominis servire; aut enim unum odio habebit, & alterum diliget, aut unum sustinebit, & alterum contemnet*, statim subjunxit: *Non potestis Deo servire, & mammonæ*, ita scilicet ut in divitiis totum affectum, curam, spem, aut velut ultimum finem constituatis, sic enim Deo contempto, mammonæ pro Deo servietis; unde Apostolus *ad Colossens.* 3. sic ad rem ait: *Avaritia est simulacrorum servitus*, & jam Osee *cap.* 12. dixerat: *Dives effectus sum, inveni Idolum mihi*, & Isaias *cap.* 2. *Repletus effectus sum, inveni Idolum mihi* & Isaias *cap.* 2. *Repleta est terra argento, & auro, & repleta est terra Idolis*, ad quæ egregie alludens Innocentius III. *lib. de vilitate conditionis humanæ*, sic ait: *Sicut Idolatra servit simulacro, sic avarus servit thesauro; nam ille cultum Idololatriæ diligenter ampliat, & ille cumulum pecuniæ libenter augmentat, ille cum diligentia colit simulacrum, & iste cum omni cura custodit thesaurum, ille spem ponit in Idolatria, & Idolo, & iste spem ponit in pecunia, & nummo, ille timet mutilare simulacrum, & iste timet minuere thesaurum.* Et revera quod avarus Deum postponat divitiis, observat S. Augustin. *in Psalm.* 96. ubi avaro alloquens sic ait: *Nam multa jubet Christus, & non facis, jubet avaritia, & facis: jubet Christus, ut vestias pauperem, & non facis; jubet avaritia, ut fraudem facias, & hoc potius facis*; Et idem *lib.* 2. *de Civitate Dei cap.* 25. dicit, quod avari *frui volunt nummo, uti autem Deo; quoniam non nummum propter Deum impendunt, sed Deum propter nummum colunt.*

5 Circa proximum fit avaritia peccatum mortale, quando repugnat graviter charitati, vel Justitiæ erga proximum, v. gr. immoderato habendi amore, aut injuste auferendo, aut retinendo rem alienam, aut duriter non succurrendo extremæ, vel gravi proximi necessitati. *Communis* cum S. Thoma 2. 2. *q.* 118. *art.* 4. *in corp.* ubi explicans quomodo avaritia sit peccatum mortale, utpote Justitiæ opposita in re gravi, dicit: *In quantum aliquis... acquirit pecuniam ultra debitum, aliena surripiendo, vel retinendo*, & S. Eusebius super illa verba *Matth.* 25. *Esurivi enim, & non dedistis mihi manducare &c.* ubi sic ait: *Intelligamus quantæ damnationis est spoliasse*
6 *pauperem, quam summum crimen est non pavisse.* Circa seipsum peccat avarus, cum ratione suæ avaritiæ, non tantum sævit in alios, sed etiam in suammet personam, nec pro se utendo suis divitiis, vel facultatibus ad necessitatem, vel sufficientiam; unde egregie S. Petrus Chrysologus *serm.* 19. dicit: *Avarus nullius erit, nec suus erit*; ita ut sibi negando etiam necessaria, reddat avarus suam vitam suum supplicium; ut observat Seneca *lib. de consolatione ad Polit.* 8. ibi: *Ejus vita supplicium est.*

7 Avaritia semper est lethalis, ubi opponitur Justitiæ
8 in re gravi. *Communis* cum S. Thom. *loc. cit. supr. numer.* 5. Aliquoties est etiam lethalis, licèt non opponatur Justitiæ; S. Thom. 2. 2. *q.* 118. *art.* 4. *in corp.* ubi sic expressè dicit: *Si in tantum... amor divitiarum crescat, quod præferatur charitati, ut scilicet propter amorem divitiarum aliquis non vereatur facere contra amorem Dei, & proximi, sic avaritia erit peccatum mortale.* Et sic
9 alii passim. Avaritia ubi opponitur soli liberalitati, est peccatum ex genere suo veniale, quia sic est mera illiberalitas, seu affectus nimius divitiarum in hoc consistens, quod licèt quis ea superflue quærat, amet, possideat &c. non tamen earum amorem amori divino præferat, & ideò supponitur paratus potius velle omnium divitiarum jacturam facere, quam præceptum aliquod graviter obligans violare. *Communis.*

10 Hinc colligitur, quod avaritia opponitur duplici virtuti, scilicet Justitiæ, & liberalitati. Justitiæ, auferendo, vel retinendo quod alienum est invito domino rationabiliter; liberalitati propter nimium, & immoderatum
11 affectum ad res proprias. Justitia rectè definitur cum Ulpiano *l. Justitia, ff. de Justitia & Jure*, sic: *Justitia est constans, & perpetua voluntas Jus suum unicuique tribuens*, id est Justitia est virtus inclinans, & firmans voluntatem ad perpetuo tribuendum Jus suum unicuique. *Est in re communis.* Liberalitas est virtus inclinans vo- 12
luntatem ad dispensanda bona in usus proprios, & alienos, juxta præscriptum rationis. *Est in re communis.* Pro- 13
digalitas econtra est vitium inclinans voluntatem ad dandum ultra mensuram ratione præscriptam. *Est in re communis.* Unde, ut vides, quanto est laudabilis liberalitas, 14
tanto magis est damnabilis prodigalitas, quæ licèt ex genere suo sit tantum peccatum veniale, potest tamen ab extrinseco fieri mortale, si nempe prodiga bonorum dilapidatio sit in causa, cur non possit prodigus debita solvere, familiam sustentare, sit inde aliis scandalo, aut gravi detrimento, & hujusmodi. *Communis.*

Avaritia septem habet filias, quæ recensentur & à 15
S. Gregorio *lib.* 31. *Moral. cap.* 31. & à Divo Thoma 2. 2. *q.* 118. *art. fin.* & ab aliis communiter. Prima est *Duritia cordis*, quæ est vitium à compassione pauperum avertens. Secundum est *Inquietudo mentis*, quæ est vitium ab ordinata quiete animum avertens. Tertia est *Violentia*, quæ est vitium animum inclinans ad inferendam vim pro rapiendo, vel injuste retinendo aliena. Quarta est *Fallacia*, quæ est vitium inclinans ad decipiendum verbis. Quinta est *Perjurium*, quod est vitium inclinans ad decipiendum verbis juratis, seu cum falso juramento. Sexta est *Fraus*, quæ est vitium inclinans ad decipiendum factis, proximum nostrum quoad res. Septima est *Proditio*, quæ est vitium inclinans ad decipiendum proximum nostrum quod personas.

Pro avaritia fugienda possunt considerari sequentes 16
sacræ scripturæ textus: *Eccles. c.* 2. sic ait Sapiens: *Detestatus sum omnem industriam meam... habiturus hæredem post me, quem ignoro utrum sapiens, an stultus futurus sit; & dominabitur in laboribus meis, quibus desudavi, & sollicitus fui, & est quidquam tam vanum?* *Ad Timoth.* 6. dicitur: *Qui volunt divites fieri incidunt in tentationem, & in laqueum diaboli, & desideria multa inutilia & nociva, quæ mergunt homines in interitum, & perditionem. Radix enim omnium malorum est cupiditas.* Et *Eccles.* 10. habetur: *Avaro nihil est scelestius, nihil est iniquius, quàm amare pecuniam, hic enim & animam suam venalem habet.* Ad *Ephes.* 5. sic scribit Apostolus: *Hoc enim scitote intelligentes, quod omnis avarus non habet hæreditatem in regno Christi, & Dei.* *Matth.* 19. sic dicit ipse Jesus Christus: *Amen dico vobis, quia dives difficile intrabit in regnum cœlorum; facilius est camelum per foramen acus transire, quam divitem intrare in regnum cœlorum*, & de facto, ut dicitur *Lucæ* 16. *Mortuus est dives, & sepultus est in inferno*, & *Matth.* 25. sententia finalis reproborum assignatur his verbis: *Discedite à me maledicti in ignem æternum, esurivi enim, & non dedistis mihi manducare, nudus fui, & non cooperuistis me &c.* Reflectant quæso divites avari, quod *relinquent alienis divitias suas* *Psalm.* 48. *num.* 11. & sic, *Divitiæ si affluant, nolint* (nolite) *cor apponere*, *Psalm.* 61. *num.* 11. sed juxta monitum Salvatoris nostri *Matth.* 5. *Nolite thesaurizare vobis thesauros in terra, ubi ærugo, & tinea demolitur, & ubi fures effodiunt, & furantur: thesaurizate autem vobis thesauros in cœlo, ubi nec ærugo, neque tinea demolitur, & ubi fures non effodiunt, nec furantur*, & ut alias innumeras hujusmodi scripturas omittam, sit pro complemento grave, & serio reflectendum monitum D. Jacobi Apostoli in sua Epistola *cap.* 5. *Agite nunc diviteres in miseris, quæ advenient vobis.*

Avarus est bursa principum, capserius latronum, rixa 17
parentum, & sibilus hominum; S. Hieronymus apud Ursajam *in miscellanea prima lit. A. n.* 305.

(A doctrina antecedenti non differunt *leg.* 85. *tit.* 5. 25. *tit.* 20. *p.* 1. 4. *tit.* 3. & 8. *tit.* 28. *p.* 2. In quibus hoc crimen in omnibus, præcipue in Prælatis, & Principibus quam fœdissimum sit, demonstratur; perlegatur *add. hisp. verb.* Judex, *vers.* Judices: & *verb.* Usura, *per tot.*)

AU-

AUDITOR, AUDITORES.

SUMMARIUM.

1 *Auditorum definitio, & multiplex genus*, ad n. 3.
4 *Auditor Cameræ quam, & in quos, & in quibus habeat jurisdictionem*, ad n. 51.
52 *Auditores Rotæ quot sint*; ad n. 55.
56 *Cur vocentur hoc nomine.*
57 *Quanti æstimentur eorum decisiones.*
58 *Eorum jurisdictio, & obligationes*, ad n. 61.
62 *An possint aliquod munus accipere*, ad n. 64.
65 *In quibus causis nequeant votum proferre*, ad n. 68.
69 *Eorum privilegia*, ad n. 83.
84 *Locus, & tempus, in quo congregentur*, ad n. 86.
87 *Examen ab illis subeundum.*
88 *Quando cesset eorum jurisdictio*, ad n. 90.
91 *Subnectuntur supplementa Auctoris*, ad n. 106.
107 *Item additiones ex aliena manu.*

1 Auditores, ut sic, sunt illi, quibus cura demandatur causam audiendi, & examinandi; *cap.* Super Quæstionum *art.* 27. §. Intentionis, *de Offic. & potest. Jud.*
2 *Delegati.* Non tamen possunt causam definire, nisi delegatam habeant facultatem, *Clement.* Auditor, *cap.* 3.
3 *de Rescriptis.* Auditorum genera licèt sint multiplicia; nos tamen hic de duobus tantummodò, quibus principaliores, & universaliores causæ competunt in Curia Romana, agemus, videlicèt de *Auditore Cameræ*, & de *Auditoribus Rotæ.*

4 Auditor Cameræ habet Jurisdictionem ordinariam, quæ per obitum Papæ non expirat, ut tenet Gloss. *in Clementina*, Ne Romani *cap.* 2. §. Eo tamen proviso *verb.* Expirare, & expressè habetur in constitut. Pii IV. *incip.* Ad eximiæ §. 5. ibi: *Tua ordinaria auctoritate*; & in alia simili Pauli V. *incip.* Eximiæ §. 7. ubi repetuntur eadem verba; *Tua ordinaria auctoritate*; Et propterea, ut observat Fagnan. *in cap.* Cum olim, *de majorit. & obed.* *n.* 71. in suis literis semper inscribitur, *Cameræ Apostolicæ generalis Auditor, Romanæque Curiæ judex Ordina-*
5 *rius.* Unde Auditor Cameræ est Judex ordinarius appellationum à sententiis per ordinarios latis, extra statum ecclesiasticum; Paul. V. in constit. *incip.* Eximiæ fidelitatis §. 10. Potest procedere contra Episcopos non residentes usque ad sententiam definitivam exclusivè. Pius IV. in constit. *incip.* Cum tam Sacrosanctum, & Urbanus VIII.
6 in constit. *incip.* Sancta Synodus. Immò Auditor Cameræ habet generalem facultatem procedendi contra Episcopos in quibuscumque causis etiam gravioribus, eosque puniendi absque speciali commissione, & Signatura Papæ. Colligitur aperte ex constit. Gregorii XIV. impressa post practicam Salustii Tiberii *in praxi* §. 12. & ex alia Pauli V. *incip.* Eximiæ fidelitatis §. 12. & 13. in quibus Auditor Cameræ declaratur Judex Ordinarius quorumcumque Prælatorum exemptorum, etiam episcopali, archiepiscopali, primatiali, vel majori dignitate ecclesiastica præditorum, tam per accusationem, quàm denuntiationem, instigationem, & inquisitionem, in casu omnium, & singulorum, ac quorumcumque, & quantumcumque enormium criminum, delictorum, & excessuum tam in Urbe, quàm extra commissorum, nec non quoad pœnas contra culpabiles repertos juxta excessuum exigentiam,
7 devenire valeat. Dummodò tamen monitoria contra Episcopos ad comparendum personaliter non nisi prævia commissione manu Papæ signata decernat, ut expressè cavetur in citatis constitutionibus; & sic stat clarum, quod signatura Papæ non requiritur, nisi in casu illo speciali, cum monitoria decernuntur ad personaliter comparendum, ut etiam statuit Pius IV. constit. *incip.* De salute gregis §. 2. nam illa exceptio firmat regulam in contrarium in aliis casibus non exceptis. *Leg.* Nam quod liquide §. *fin. ff. de pœn. legat.* (*Leg.* 13. 19. 46. *tit.* 9. *p.* 6. *leg.* 5. *tit.* 33. *p.* 7.)
8 Nec refert quod dictæ constitutiones non derogent expressè Concilio Tridentino, quod *session.* 24. *cap.* 5. sic præcisè statuit; "Causæ criminales graviores contra »Episcopos, etiam hæresis, quod absit, quæ depositio- »ne, aut privatione dignæ sunt, ab ipso tantum Summo »Romano Pontifice cognoscantur, & terminentur. Quòd »si ejusmodi sit causa, quæ necessario extra Romanam »Curiam sit committenda, nemini prorsus ea committa- »tur, nisi Metropolitanis, aut Episcopis à Beatissimo Pa- »pa eligendis. Hæc verò commissio, & specialis sit, & »manu ipsius Sanctissimi Pontificis signata, nec unquam »plus tribuat, quàm ut solam facti instructionem sumant, »processumque conficiant, quem statim ad Romanum »Pontificem transmittant, reservata eidem Sanctissimo »sententia definitiva." Non refert, inquam, quia nulla 9
requiritur expressa derogatio Concil. Tridentini propter expressam præservationem auctoritatis Sedis Apostolicæ *in cap. ultimo sess.* 25. *de reformat.* sed sufficit, quod Pontifex statuat, prout statuit in hoc casu, contrarium ejus, quod Concilium disponit, cum sola clausula generali: *Non obstantibus constitutionibus Apostolicis*, ut declaravit S. Pius V. & sæpius censuit Sac. Congr. *ejusdem Concilii interpres*; ut testatur & tenet Fagnan. *in cap.* Nulla *n.* 86. *de concessione Præbend.* Barb. *in Conc. Trid. cap.* 21. *sess.* 25. *de reformat.* Garcias *de Benef.* 1
part. 4. *cap.* 5. *n.* 36. ubi refert hanc esse praxim Cancellariæ, & stylum Romanæ Curiæ, & expressè tenet Rota *part.* 2. *dec.* 687. *n.* 2. 24. & *dec.* 724. *num.* 6. & *part.* 6. *dec.* 71. *n.* 9. & *part.* 19. *tom.* 2. *dec.* 498. *n.* 27.

Nec refert etiam, quod in dictis constitutionibus Gre- 10
gor. XIV. §. 26. & Pii IV. §. 38. addita sit clausula: "Per »præsens tamen non intendimus Concilii Tridentini de- »cretis in aliquo derogare, vel aliàs præjudicare; sed illa »salva esse, & in suo robore permanere, eaque omnia »omnino, & inviolabiliter servari mandamus." Non va- 11
let, inquam, quia cum facultas procedendi contra Episcopos concessa Auditori Cameræ ex generali commissione absque Signatura Papæ in cit. constitutionibus obviet expressè Conc. Trident. talis clausula præservativa decretorum Concilii, ut evitetur contradictio, debet intelligi præter ea, quæ ibi statuuntur expressè contraria eidem Concilio. Rota coram Cavaler. *dec.* 601. *num.* 3. *idem addit. ad* Buratt. *dec.* 163. *n.* 5. & *part.* 7. *recentior. coram* Panzirol. *dec.* 185. *n.* 2. Oldrad. *cons.* 320. *in fine*, Crescent. *dec.* 7. *in fin. de Jurepatron.* Seraphin. *dec.* 1445. Fagn. *in cap.* Pervenit, *de testibus cogendis* *n.* 30. Petra *in constitut.* 2. *Leonis IX. sect.* 1. *n.* 40. Et 12
quod vere Pontifices in citat. constitutionibus voluerint expressè darè Auditori Cameræ facultatem procedendi sine aliqua commissione manu Papæ signata à Conciliio, patet aperte, quia utuntur his verbis: *Omnibus, & singulis, quibuscumque criminibus, & quantumcumque enormibus delictis & excessibus*, quæ verba singula universalitatem casuum important, & præsertim verificatur de *verb.* Quibuscumque, ut non excludat aliquem, & sit terminus infinitus, *l.* A Procuratore, *Cod. Mandati*, *cap.* Solitæ 6. *de majorit. & obed.* *Glos. verb.* Quicumque *in cap.* Quicumque *de sentent. excomm. in* 6. Decian. *consult.* 41. *num.* 48. *lib.* 2. & *consult.* 35. *numer.* 23. *lib.* 3. Gom. *in regul. de trien. quæst.* 1. *vers.* Tamen istis, Fagnan. *loc. cit. num.* 29. Petra *loc. citat. num.* 42. & alii passim. (*Leg.* 14. *tit.* 5. *p.* 3. *ibi*: Por quanto ficiere ::: *Leg.* 10. *tit.* 26. *p.* 4. *ibi*: Nin le empece tiempo ::: *Leg.* 8. *tit.* 7. *p.* 6. *ibi*: Mas si por otra razon qualquier ::)

Nec refert tamdem adducere exempla, in quibus Au- 13
ditor Cameræ processit contra Episcopos ex speciali commissione Sacr. Congr. Episcoporum; quod non potuisset evenire, si ipse haberet ordinariam Jurisdictionem in ipsos quoad causas graviores absque speciali commissione, & Signatura Papæ; non valet, inquam, quia 14
per hoc non censetur controversa ejus auctoritas; nam id evenit, quia directè fuerunt habiti recursus ad Papam, vel ad dictam Sacram Congregationem, à quibus postmodum fuit commissa causa Auditori Cameræ ad excitandam potius ejus Jurisdictionem, quàm ad novam concedendam; nam si illam non haberet, non potuisset procedere contra Episcopos in variis causis. Utide facto processit 15
contra quemdam Archiepiscopum in regno Neapolitano,

in-